

**Theses Collegii Disputatorii In Universæ Theologiæ Fidei Controversias Potiores
: Juxta methodum Königio-Qvenstedianam ordinatas, Et Viginti Qvatuor
Disputationibus comprehensas**

Rostochi[i]: Typis Nicolai Schwiegerovii, 1703

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1003431860>

Druck Freier  Zugang



RU theol. 10.Jan.1703

Habichhorst, Andr. Dan.

THESES ¹⁵
COLLEGII DISPUTATORII
IN
UNIVERSÆ
THEOLOGICÆ
FIDEI

CONTROVERSIAS POTIORES,
Juxta methodum Königio-Qvenstedianam ordinatas,
Et VIGINTI QUATUOR DISPUTATIONIBUS comprehensas;

De quibus

Annuente DEO - Homine & R. FCte Theol. consentiente,
PRÆSIDE

ANDR. DAN. HABICHHORSTIO,

S. Th. D. ejusdemq; PP. & Seren. Duc. Mekelb. Consiliario Consistoriali,
nec non FCris Theol. & Collegii Ducalis totiusq; Universitatis Seniore,

In Auditorio Domestico, diebus Merc. & Sabb. horis à 1. in 3. pom.

Respondentibus semper duobus, majoris exercitii ergo, adhibendis,

*factoꝝ, ad X. Jan. Ai. 1703. initio, eo, quem sequens pagina designat, ordine
disputabunt*

JOH. SALOMON Richter / Gedan. Boruss.

JACOBUS POSSELIUS, Anclam. Pom.

JOHANNES Deich / Perlebergâ March.

JOH. CHRIST. Frese / Westenbrug. Mekl.

PETR. JOH. Craaz / Menkin. March.

DAN. GOTFR. KAMETIKE, Sedin. Pom.

GEORG. MÖNRADUS, Hadersl. Holf.

DAVID Francke / Lychenâ March.

CHR. HENR. ELSWICH, Rendsb. Holf.

& JOH. FRID. Knüppel / Wismariensis.

THOM. CHR. PARPARD, Dramburg. March.

JOH. HENR. HARTUNG, Segeberg. Holf.

FRANC. CHRIST. Veetsche / Anclam. Pom.

CHRISTIANUS Schulse / Colon. March.

SAM. KUNOWSKY, Primislav. March.

FRID. Schönholz / Zedenic. March.

& MARTINUS Böttger / Mœvens. Boruss.

ROSTOCH, Typis NICOLAI SCHWIEGEROVII, Ampliss. Senat. Typographi, A, 1703.

PARTES
RESPONDENDI & OPPONENDI ORDINARIÆ,

Nobilissimis Collegii hujus Auditoribus

Ita imponendæ, ut, qui in prioribus quatuor Disputationibus fuerunt Respondentes, iidem in quatuor sequentibus fiant Opponentes, & contra, adeoque octo disputationibus absolutis, eadem partes in orbem recurrant, atque ita porro.

Primus tamen J. S. Richterius aliis quandoque absentibus, semper ad respondendum vel opponendum paratus erit.

Cæteris Assistentibus & Assumentibus permutare etiam vires licebit.

Class. I disputabit, eritq;

In Dispp. I. IX. XVII.

Respp. Assitens J. Deich.

Assumens J. F. Knüppel.

Opp. Primarius J. Posselius.

Secundarius T. C. Parpard.

Class. II.

In Dispp. II. X. XVIII.

Respp. Assit. P. J. Craas.

Assum. F. C. Peetsche.

Opponentes J. C. Grese.

J. H. Hartung.

Class. III.

In Dispp. III. XI. XIX.

Respp. Assit. D. G. Kametike.

Assum. C. Schüge.

Opponentes G. Monradus.

S. Kunowsky.

Class. IV.

In Dispp. IV. XII. XX.

Respp. Assit. D. Francke.

Assum. C. H. Elswich.

Opponentes F. Schönholz.

M. Böttger.

Class. I. permutatis vicibus.

In Dispp. V. XIII. XXI.

Respp. Assit. J. Posselius.

Assum. T. C. Parpard.

Opp. Primarius J. Deich.

Secundarius J. F. Knüppel.

Class. II.

In Dispp. VI. XIV. XXII.

Respp. Assit. J. C. Grese.

Assum. J. H. Hartung.

Opponentes P. J. Craas.

F. C. Peetsche.

Class. III.

In Dispp. VII. XV. XXIII.

Respp. Assit. G. Monradus.

Assum. S. Kunowsky.

Opponentes D. G. Kametike.

C. Schüge.

Class. IV.

In Dispp. VIII. XVI. XXIV.

Respp. Assit. F. Schönholz.

Assum. M. Böttger.

Opponentes D. Francke.

C. H. Elswich.

EXTRA ORDINEM quoque reliqui Auditores,

Auditis Opponentibus ordinariis, unum proponere Argumentum tenentur,
& alii quoque extra ordinem iis respondebunt, ut ita omnibus ausa detur domi matenam Disputationis tractandi,

Ⲛⲓⲃⲏⲛ

DISP. I. de THEOLOGIA in genere & OBJECTO ejus
generalis, RELIGIONE.



1.

Theologia revelata tam acroamatica, quam catechetica in Ecclesia militante est necessaria.

2. Theologia quoque Polemica & Disputationes de fide sunt licitæ.

3. Theologia essentialiter considerata non est doctrina, sed habitus & quidem *θεός διδάσκει* practicus.

4. Non alia (uit post lapsum quoad substantialia religio Adamitica, Abrahamitica & Israelitica s. V. Testamenti, à Christiana s. N. T. sed una eademque.

5. Ad religionem & fidem nemo est cogendus.

6. Magistratum Christianum plures (ut ita loquamur) religiones in Republ' sua tolerare posse aut debere, non simpliciter negamus.

7. De religionis veritate ex studio pietatis externo in sensus incurrente judicandum non est, adeoque Novatores fanatici, qui sub specie pietatis separare se à nobis & errores disseminare graviores student, maximopere fuit fugiendi.

DISP II. De PRINCIPIO THEOL. generatim,
& de SCRIPTURA S. speciatim.

1. Theologiæ principium cognoscendi & quidem unicum & adequatum est Scriptura S. Canonica, adeoque nec primitivæ Ecclesiæ nec Patrum priorum à Christi nativitate seculorum consensus, nec Romani Pontificis decreta & definitiones & similia pro Theologiæ principio sunt habenda.

2. Scriptura S. originalis non tantum quoad res & quidem omnes tum primarias tum secundarias, sed & quoad verba singula est *θεόπνευστος*.

3. Non tantum Scriptura V. sed & N. T. jussu & voluntate DEI, sacros Scriptores, Prophetas & Apostolos ad scribendum peculiariter moventis atque impellentis, consignata est.

A

4. Unius

4. Unius propositionis Scripturæ S. unicus tantum sensus literalis est.

5. Textus Ebraeus V. & Græcus N. T. solus est authenticus, ad quem tanquam ad fontem s. Scripturam originalem in interpretationibus & controversiis semper recurrendum, adeoque

6. Nulla versio, nec speciatim Vulgata latina, pro authentica est habenda nec fonti æquiparanda, sed ad illum examinanda & emendanda.

DISP. II. De SCRIPTURÆ S. AFFECTIONIBUS.

1. Scripturæ S. autoritas summa & divina est, quæ suis ipsis *καταθεσίς* sibi constat, ita ut ab Ecclesiæ autoritate non dependeat.

2. Eadem & perfectè, plenè, & sufficienter de omnibus ad fidem & vitam Christianam adeoque ad salutem necessariis nos instruit. Unde

3. Verbum non scriptum h. e. Traditiones Pontificias dogmaticas non scriptas, pari pietatis affectu cum verbo DEI scripto non recipimus sed repudiamus.

4. Eadem licet hinc inde *δυσρημύματα* s. *δυσνόητα* adeoque obscuriora contineat; in illis tamen, quæ ad salutem scitu sunt necessaria, tam clara & perspicua est, ut à quolibet lingvæ, in qua legit Scripturam, gnaro debitoq; illam modo scrutante, intelligi queat. Siquidem

5. Ipsa vel potius Spiritus S. in & per scripturam loquens, in rebus fidei obscuris alicubi positus, interpret sui existit, non excluso Doctorum Ecclesiæ ministerio: unde &

6. Sensus scripturæ non demum ex scrinio cordis Rom. Pontificis, tanquam controversiarum iudicis, sed ex ipsa est scriptura, tanquam iudice omnium controversiarum, vel potius voce iudicis supremi & infallibilis Spiritus S. & norma adæquata, quam iudex inferior in dijudicandis fidei controversiis unice debet respicere, petendus adeoque Scriptura per scripturam explicanda,

7. Tantumque hinc abest, ut Laici à lectione scripturarum sint arcendi, ut potius ad illammet invitandi, & hoc fine

8. Eadem quoque ex ipsius DEI ordinatione & voluntate divinam intrinsecam & sufficientem habet efficaciam homines convertendi, nec in illuminatione vel conversione hominis superiori Spiritus S. elevatione indiget, ac si nudum instrumentum esset.

10. Eadem

9. Eadem quoad cānonem univērsū est integrā, nec ulli ex eodem
libri perierunt, & quoad fontes incorrupta.

**DIEP. IV. de ARTICULIS FIDEI & DEO absolute
considerato.**

1. Non omnes articuli doctrinæ fidei, ad salutem creditu necessarij,
ἀναγκαῖα in Scripturis extant.

2. Cum articulus fidei pars sit doctrinæ cœlestis, de objecto spiritua-
li ad salutem æternam credendo, scripturâque Canonica revelato, solus
certè DEUS, non vero Ecclesia nec Papa Rom. articulos fidei conde-
re potest.

3. Cumque inevidentes iidem ac sublimes sint, rationis decempe-
dâ minime sunt normandi.

4. Calvinianos in fundamentalibus fidei Articulis, à nobis Luthe-
ranis dissidere certum est.

5. Datur *θεογνωσία* non tantum supernaturalis, sed & naturalis;
quæ tamen mutila & manca est, adeoque ad salutem æternam haut
sufficiens.

6. Nomen JEHOVAH absolute positum est DEI essentialē pro-
prium, nullis omnino creaturis communicabile, nec ulli creaturæ ex-
tra DEUM subsistenti in scripturis commune.

7. Nomen quoque ELOHIM propriè sumtum soli DEO competit
& quandam Personarum divinarum pluralitatem designat.

8. Essentia DEI, quæ revera sed eminenter ipsi competit, est spi-
ritualis infinita, sicut & attributa verè sunt in DEO, deque ipso per
modum affectionum prædicantur, licet ab essentia ejus & inter se rea-
liter non differant.

9. Verus DEUS tantum unus est, cujus essentia omnis composi-
tionis expers.

10. Idem solus DEUS est æternus absque omni successione.

11. In eodem est justitia vindicatrix sine satisfactione peccata non
remittens.

**DISP. V. de DEO in ordine ad MYSTERIUM TRINITATIS
considerato.**

1. In illa DEI essentia plures unâ (Patris, sc.) & quidem tres per-
sonæ sunt,

A 2

2. Mystic-

2. Myſterium S. Trinitatis ex natura nec demonſtrari nec oppugnari poteſt ac debet.

3. Idem ex S. Scripturis citra Eccleſiæ traditionem evidentiffimè innotefcit, imo ex ſolo quoque V. T. evidenter ſolidèque probatur.

4. Idem omnibus ſalvandis creditu neceſſarium eſt.

5. Pater prima perſona verè proprièque Chriſti Pater eſt.

6. Chriſtus Filius DEI naturalis, ab æterno ex Patris eſſentia geni-
us Patrique $\delta\mu\omega\acute{\sigma}\iota\varsigma$, adeoque verus naturà & æternus eſt DEUS.

7. Spiritus quoque S. diſtincta eſt à Patre Filioque perſona divina, adeoque verus & naturà DEUS, Patri Filioque $\delta\mu\omega\acute{\sigma}\iota\varsigma$, ab utroque ab æterno procedens.

DISP. VI. de OPERIBUS DEI, CREATIONE, ANGELIS & HOMINE.

1. Creationis cœli terræque cauſa efficiens eſt unus & ſolus DEUS Pater, Filius & Spiritus S. quæ tamen tres perſonæ cauſæ creationis ſociæ non ſunt appellandæ.

2. Immediata creationis hujus univerſi materia eſt nulla; ſed primitus omnia ex nihilo purè negativo ſunt creata.

3. Illa verò mundi ex nihilo intra ſextiduum facta creatio eſt purus fidei articulus.

4. Cœlum, quod empyreum ſ. igneum vocant, & quibusdam DEO palatium, angelis v. & beatis domicilium præbere ſingitur, non eſt ante omnia in primo creationis inſtanti productum.

5. Angeli non ſunt creatores mundi, neque fuerunt ab æterno; ſed in tempore unà cum reliquis creaturis ſunt conditi; quo verò die id factum, non liquet.

6. Non tamen ex ſubſtantia DEI, neque ex præexiſtente materia ſunt creati, adeoque corporei non ſunt, ſed S. ſpiritus.

7. Angeli religioſo adorationis cultu non ſunt proſequendi.

8. Angelus quidam, qui Patribus in V. T. apparuit, fuit increatus, nempe DEI filius.

9. Omnes angeli ab initio æqualiter boni ſunt creati; ex quibus v. nonnulli ante lapſum hominis ſunt lapſi, horumque primum fuiſſe peccatum ſuperbiam & affectatam DEI confirmatam, non dubitamus.

10. Adam omnium hominum primus fuit. 12. Animæ humanæ à DEO quotidie non creantur ſed per traducem propagantur.

DISP.

**DISP. VII. de OPERE PROVIDENTIÆ ut & FINE THEOL.
VITA ÆTERNA ejusq; opposito MORTE ÆTERNA.**

1. Providentia datur divina, cujus objectum primum sunt Angeli & homines, & generatim quidem omnes, speciatim v. pii; secundarium v. sunt reliqua creata omnia.
2. DEUS quidem omnia prœvidet; prœvisio tamen ejus necessitatem prœvisis non imponit.
3. Beatitudo quidem æterna in visione etiam DEI, ultimato tamen & prœcipue in fruitione & amore DEI consistit.
4. Sicut in vita æterna certi gloriæ gradus pro passionum operumq; bonorum diversitate, ita & in inferno diversi poenæ gradus dabuntur.
5. Angeli mali & damnati nullam ex inferno emergendi spem habent.

DISP. VIII. de STATU INTEGRITATIS.

1. Primus homo non est ab initio in statu quasi neutrali h. e. in puris naturalibus vel in ignorantia quadam infantili creatus.
2. Nec conditus est cum diffidio & rebellionem appetitus sensitivi & rationis, sed ad imaginem DEI.
3. Hæc v. imago DEI proprie dicta non fuit ipsa hominis substantia, sed aliquid accidentale.
4. Consistit illa non tantum in externo super creaturas visibiles dominio, sed & in sapientia, justitia, & sanctitate & quidem principaliter; secundario autem in corporis impassibilitate & immortalitate, uti & in dicto jam dominio.
5. Non tamen hæc imago donum fuit supernaturale vel accessorium s. externum naturæ ornamentum, naturalibus superadditum viribus; sed naturalis & intrinseca quædam hominis perfectio.
6. Subjectum quod imaginis hujus non tantum fuit Adam, sed & Eva.
7. Eadem vero Imago DEI per lapsu primorum parentum est admissa.

DISP. IX. de PECCATO ORIG.

1. Peccatum Adamiticum verè meritoque toti humano generi imputatur.
2. Peccatum originale ex primo ortum non est figmentum, sed verè datur, & in nos per carnalem generationem propagatur.

3. Omnes hominēs, quotquot post lapsum à Protoplastis descendunt, præter Dominum nostrum J. C. ipsa etiam Virgo Deipara, sunt peccati orig. subjectum denominationis.

4. Subjectum inhaesionis primum est anima, adeoque P. Orig. non est ipsa hominis substantia s. natura, sed aliquid ab ea distinctum, ut accidens à subjecto.

5. Idem formaliter consistit non in nuda carentia; sed tum in habitualis boni, iustitiæ sc. originalis, privatione, tum in contrariæ formæ, profundissimæ sc. corruptionis, quæ prava dicitur concupiscentia, positione.

6. Hæc concupiscentia, in baptizatis & renatis residua, est peccatum veri nominis proprièque dictum.

DISP. X. de PECCATI ACTUALI & LIBERO ARBITRIO.

1. Peccati actualis subjectum sunt omnes omnino homines nudi, etiam infantes, atque adeo quilibet homo etiam renatus se peccatorem, Decalogi transgressorem, juxta quæstiones minori Cathedismo Lutheri adjectas, fateri necessum habet.

2. Inter actualia peccata eminet peccatum in Spiritum S. quod in solos cadit verè renatos, & verè proprièque est peccatum, imo & ex parte & culpa peccantis irremissibile.

3. Quamvis adhuc post lapsum in naturalibus & civilibus liberum habeatur arbitrium; in merè spiritualibus tamen illud servum est.

4. Ad sui enim conversionem, ex viribus suis naturalibus, ne modicum quidem, imo nihil conferre homo potest, sed illa in solidum & simpliciter unius & solius Spiritus S. est opus, ita ut homo nec in ingressu nec in progressu eidem cooperetur; sed demum post conversionem, in quotidianis poenitentiae exercitiis, per vires gratiæ cooperari incipiat.

DISP. XI. de BENEVOLENTIA DEI UNIVERSALI, uti & de SPECIALI, in PRÆDESTINATIONE ad vitam aeternam conspicua.

1. Benevolentia DEI universalis, aliàs dicta voluntas antecedens, non est inefficax desiderium simplicis complacentiæ, sed seria & efficacissima, quamvis ordinata voluntas DEI, per destinationem sufficientium & efficacium salutis mediorum, in univèrsum genus humanum in miseria constitutum, nullo hominum excepto, se diffundens.

2. Præ-

2. Prædestinatio & electio quoad rem significatam Synonyma sunt.
3. Causa electionis movens interna est gratia DEI merè gratuita, adeoque electio hominum non propter prævisa ipsorum merita est facta.
4. Causa movens externa est meritum Christi, ratione prævisæ applicationis finalis, à quibusdam per fidem factæ, spectatum: adeoque decretum electionis non est absolutum sed conditionatum, & fides finalis meritum Christi apprehendens electionis circulum ingreditur.
5. Objectum prædestinationis adæquatam sunt homines non quætales, nec quæta integri, sed lapsi, in Christum finaliter credituri.
6. Electio non est universalis, sed paucorum & certorum quidem nominatim hominum, non in tempore sed ab æterno facta.
7. Eadem est immutabilis, ita ut electi perire nequeant, licet per peccata mortalia gratiam DEI & fidem totaliter amittere possint.
8. Uti electio sub prævisâ fide, ita & reprobatio quorundam hominum ob prævisam incredulitatem finalem, adeoque non ex absolutio est odio facta.

DISP. XII. De CHRISTI REDEMPTORIS PERSONA, Nominibus, naturis, harumque & idiomatum communicatione.

1. Redemptor lapsi hominis Messias, Patribus in V. T. promissus, pridem est exhibitus, idemque Iesus est Nazareus.
2. Appellativum ejus nomen Messias s. Christus, totius quidem personæ est; unctio tamen, quam nomen hoc indigitat, juxta humanam tantum naturam personæ huic competit.
3. Cum duæ in persona Redemptoris naturæ propter officium mediatorum esse deberent, hinc λόγος i. e. Filius Dei humanam assumpsit naturam, & verè incarnatus est.
4. Quod Messias futurus esset Ἰσραήλιωτι genusque humanum morte sui redempturus, in in V. quoque T. revelatum, credituque necessarium fuit.
5. Natura hæc assumpta est vera & integra, non ex nihilo creata, neque de cælo delapsa, sed in & ex Maria Virgine sine virili semine concepta & nata, adeoque nobis ὁμοίωσι, propriâ tamen humana hypostasi destituta.
6. Eidem verò naturæ assumptæ hypostasis ἡ ἰσὺς verè & realiter est communicata, ita ut in hypostasi ἡ ἰσὺς subsistat,

7. Christus

7. Christus juxta hum. naturam sic assumptam non est filius DEI adoptivus, sed naturalis.

8. Finis incarnationis est tum unio naturarum personalis, quæ facta est non tantum indistanter sed & inconfuse &c. tum hominis lapsi redemptio, adeoque Filius DEI in carnem hauri venisset, si homo non peccasset.

9. Ex unione illa naturarum fuit vera & realis idiomatum communicatio, cujus genera sunt tria.

10. Juxta secundam divinam & λόγος naturam carni assumptæ idiomata essentialia, infinita & increata in & per unionem personalem communicavit.

11. Præter Christum externum non datur etiam internus, qui verè & propriè loquendo in nobis etiamnum concipiatur, nascatur, patiatur, moriatur, resurgat, &c. ita ut ex inde caro de carne ejus simus.

DISP. XIII. DE TRIPLICI OFFICIO CHRISTI.

1. Propheticum Christi officium principaliter consistit in sufficientissima divinæ veritatis Evangelicæ de nostra salute annunciatione, cum mediata tum immediata facta; secundario a. occasione data, in vera legis interpretatione, non nova legislatione, nec novarum promissionum e. c. de vita æterna, promulgatione.

2. Sacerdotale consistit partim in spontanea veraque sui ipsius, tanquam sacrificii verè propitiatorii oblatione, qua ipse secundum utramque naturam & quidem solus mediator noster, propriè loquendo sacerdos, DEO Trinuno, (cujus infinita & vindicatrix justitia peccatis erat læsa) pro omnibus omnino peccatis & peccatorum poenis, post voluntariam interventionem sibi imputatis & impositis sufficientissimè in terris inque ara crucis satisfecit, partim & *deuſequas* in vera proprièque dicta intercessione, quæ ipse advocatus noster apud DEUM vigore meriti non tantum in terris fuit, sed etiamnum in cœlis est.

3. In officio tandem Regio CHRISTUS non est DEI Patris in Ecclesia adhuc dominantis vicarius, sed ipse DEUS & Rex, eadem cum Patre divina summaque potestate gaudens, regnumque potentia, gratia & gloria secundum utramque naturam præsentissimè nunquam finiendo potentia & gloria regimine, divino planè modo administrans.

4. Redem-

4. Redemptio per solum sanè Christum omnibus omnino hominibus præstita, vera est proprièqve dicta redemptio, interventu veri pretii pro nobis soluti facta.

5. Redemptio hæc tantum *extra nos & pro nobis* per meritum Christi facta est, non etiam *in nobis* à Christo per sanctificationem & renovationem fieri debet.

6. Unde Christus non tum demum perfectus evadit Salvator, cum peccata *in nobis* destruit plenèqve nos sanctificat; sed holofoter jam per mortem crucis factus est.

DISP. XIV. de DUPLICI STATU CHRISTI.

1. Status Christi duo tantum sunt, exinanitionis & exaltationis.

2. Exinanitionis forma consistit non in sola divinæ majestatis, quam ex unione personali possidebat, occultatione, ita ut juxta carnem omnia in cœlo & terra, etiam mediâ in morte, licet occultè & latenter, gubernarit; sed tum *privativè* in vera & reali, spontanea tamen & temporaria formæ DEI communicatæ (h. e. status divini gloriosâ humanæ naturæ communicati) quoad plenarium atqve incessantem majestatis divinæ usum, evacuatione: tum *positivè* in formæ servi assumptione & extrema humiliatione.

3. In conceptione Christi DEUS nequaquam vices viri supplevit, nec Christus ideo filius DEI vocatur, quod miraculosè à Spiritu S. sit conceptus.

4. Passionis & mortis, verè proprièqve & vicario quidem modo factæ, *subjectum* quod non est solus & nudus homo, non DEUS Pater &c. sed DEI filius *ἐνωμεν*; ad illud verò, quod passus est Christus, dolores quoque infernales spectant.

5. In tridua morte (qua quidem corpus & anima realiter à se invicem soluta & verè separata, nihilominus tamen ambo illocaliter in *ἑνωμένοι τε λόγῳ* semper unita, nec unquam ab ea fuerunt separata) non desit Christus esse DEI filius, nec verus juxta scripturæ sensum homo, nec *θεῶν θρωπ*.

6. Exaltationis forma non consistit in manifestatione gloriæ &c. sed in vera, reali & quidem graduâli, ad plenariam, universalem & incessantem Majestatis communicatæ & possessæ usurpationem, elevatione.

B

7. De-

7. Descensus ejus ad inferos, quæ Christus *ἠὲν θανάτου* ante triduum juxta carnem mortuus jam vivificatus, post sepulturam, ante suam e mortuis resurrectionem, non tantum secundum animam sed & secundum corpus, verè & realiter ad *ἄδ* damnatorum abiit,) est primus exaltationis actus s. gradus, à morte & sepultura realiter distinctus, adeoque peculiaris fidei articulus.

8. Resurrexit idem clauso sepulchro, propriâ virtute divinâ, eademque ipsâ virtute divinâ, & eodem corpore, quod exinanitum, quodque hodiernum habet, ad cœlos divinæ Majestatis ascendit.

9. Sessio Christi ad dextram DEI Patris importat divinam dominationem.

DISP. XV. De VOCATIONE, REGENER. & CONVERSIONE.

1. Spiritus S. Paternam DEI commiserationem & fraternam Christi redemptionem nobis applicaturus, primò gratiosâ *vocatione* non tantum omnibus & singulis hominibus lapsis misericordissimam DEI voluntatem annunciare & beneficia à Christo parta per verbi prædicationem offerre seriò intendit : sed & universalem & benevolam hanc intentionem diversis modis temporibusque actu secundo executus est.

2. *Regeneratio* (cujus non solum adulti sed & infantes sunt capaces) est virium credendi collatio, adeoque non est substantialis sed accidentalis & spiritualis, non inamissibilis sed amissibilis, & reiterabilis hominum, quoad intellectum & voluntatem, mutatio.

3. *Conversio* (quæ propriè de infantibus non dicitur) est solius & unius gratiæ DEI opus, quæ tamen resistibilis, ita ut homo, qui non partim activè partim passivè, sed unicè hic passivè se habet, ad sui conversionem nil quicquam quidem cooperari, gratiæ verò conversionis resistere possit.

4. Doctrinam de illuminatione haud averſamur nisi in sensu fanatico-Pietistico, eamque antecedere sanctificationem & purgationem animæ à peccatis, & per externum DEI verbum fieri, quippe quod per se spirituales verèque divinas operationes edere potest, adeoque & per Doctores & Ministros verbi verè proprièque loquendo homines illuminari, constanter docemus.

DISP. XVI. de POENITENTIA & CONFESSIONE.

1. Lapsis post Baptismum & conversionem reditus ad remissionem pec-

peccatorum patet per poenitentiam, quocumque tempore & quotiescun- que (vid. Apol. A. C. p. 161.) cum convertuntur in hac vita patet.

2. Duæ tantum poenitentiae partes sunt, nempe contritio & fides, & quidem fides est nobilior pars; contritio autem non est meritoria neque justificationis causa.

3. Confessio quidem peccatorum est comes contritionis cum fide in Christi meritum temperata; non tamen pars poenitentiae, neque satisfactio pars ejusdem censeatur.

4. Obedientia nova & bona opera fructus quidem poenitentiae & fidei sunt, non autem veris atque essentialibus poenitentiae partibus annumeranda.

5. Perperam à Novatoribus etiam tres poenitentiae partes contra Aug. Conf. constituuntur, nempe cognitio peccati, contritio & fides.

6. Qui docent, DEum multis hominibus ante finem temporalis vitae terminum gratiae & salutis impetrandae peremptorium posuisse, ita ut hoc præterlapso gratia DEI revocans iisdem penitus denegetur & nulla ipsis veniae spes supersit, illi characterem verorum Aug. Confessionis Sociorum non sustinent, imò & Novatianismum, Artic. 12. A. C. damnatum, quodammodo reducunt.

7. Privata peccatorum confessio & Sacerdotalis absolutio, quæ nostris in Ecclesiis ante usum Eucharistiae, inde à Lutheri temporibus, recepta est, non est ritus Anti-Christianus, adeoque in nostris quidem Ecclesiis pie satis rectèque juxta XI. Aug. Conf. articulum, aliosque libros Symbolicos retinetur, ex quibus Apologia A. C. p. 181. Artic. 6. dicit: impium esset privatam absolutionem ex Ecclesia tollere; specialis tamen omnium peccatorum enumeratio in eadem non est necessaria neque exigenda.

DISP. XVII. De JUSTIFICATIONE, UNIONE CREDENTIUM CUM DEO & RENOVATIONE.

1. Justificationis vocabulum forensi hic significationem habet.

2. Causa justificationis impellens est gratia DEI, quæ non notat hic effectum gratiae s. dona spiritualia s. charitatem à DEO infusam, sed affectum favoris DEI merè gratuitum, eumque universalem quidem, non tamen absolutum, sed ordinatum, nempe in merito Christi fundatum, ab illoque promeritum.

3. Causa enim meritoria justificationis est unicum & sufficientissimum

num idemque universalissimum obedientiae Christi mediatoriae & satisfactoriae, DEO pro nobis praestitae, meritum.

4. Causa formalis non consistit in iustitiae sive infusione s. inhaesione, sed partim in non imputatione iniustitiae nostrae s. in remissione peccatorum, partim in meritoriae Christi iustitiae per fidem apprehensae imputatione, non putativa vel imaginaria, sed realissima & vera.

5. Causa instrumentalis à parte nostra est fides in Christi meritum & quidem sola, per quam in V. quoque T. homines sunt salvati.

6. Non justificamur intrinsicè per novam eamque divinam naturam, quam accipere nos per regenerationem Novatores crepant, neque justificamur juxta eosdem per fidem, tanquam spiritualem vitam, qua Christum intra nos operantem per sentiscimus.

7. Unio credentium mystica cum DEO non consistit tantum in gratiosa operatione & donorum communicatione, sed & in propiore ipsius substantiae S. Tri. & Christi *ἁποθνήσκουσα* cum substantia credentis conjunctione.

8. Uno spiritualis non est fundamentum justificationis, ceu Novatores statuunt; sed potius ejusdem effectus.

9. Non solum per fidem, sed & per charitatem, tanquam causam à parte hominis mediam, DEO nos uniri perperam iidem docent.

10. Renovatio (quae poenitentiae & justificationis effectus est) vel sanctificatio renatorum & justificatorum, licet propter peccatum adhærens in hac vita sit imperfecta; omnibus tamen viribus ad veram perfectionem contendere renati & renovati debent.

11. Non tamen in hac vita cuiquam homini possibile est, in sanctificatione eò pervenire, ut proficere amplius nequeat.

DISP. XVIII. De VERBO LEGIS & EVANGELII.

1. Utriusque verbi DEI, legis & Evangelii, suus est isque peculiaris in actibus applicatricis Spiritus S. gratiae usus, licet quoad theoriam maxime distincta.

2. Hinc in Ecclesia non tantum Evangelii, sed & legis doctrina praedicanda est.

3. Sola autem legis praedicatio homines verè pios non reddit.

4. Evangelium quoque contumacibus & induratis praedicandum est.

5. Solus & omnis homo adequatum est legis moralis subjectum.

6. Lex moralis, quae in V. T. non fuit imperfectior quam in novo,
hodie

hodiernum quidem per se perfectam requirit obedientiam; nullus tamen hominum post lapsum eandem viribus s. naturæ s. gratiæ perfectè potest implere.

7. Christus mediator, qui legem pro nobis implevit, non est novus legislator.

8. Legem monstrare Christum mediatorem, ad eumque manu quasi nos ducere, nihilque magis cupere quàm ut Christum queramus, perperam Novatores docent.

9. Verbum Evangelii, cum legi opponitur, circa DEI gratiam in Christo versatur & promissiones ejus merè sunt gratiæ.

10. Unum idemque est V. & N. T. Evangelium.

11. Hinc Evangelium propriè & curatè loquendo pœnitentiæ con-
cilio non est, neque est doctrina operum; neque sub conditione operum an-
tecedenter præstandorum fœdus Evangelii à DEO pactum est.

12. Nihilominus tamen gratiæ DEI per Evangelium nobis oblatæ
causa finalis est, ut per fidem in Christum justificati non impiè juxta
carnem, sed potius sobriè, & justè pièque juxta legem vivamus, unde
& nos sanctificat & ad præstanda bona opera, quæ lex requirit ac præ-
scribit, virtutem largitur Tit 2. 12. 14. 1 Pet 2. 24. Conf. Catech. Luth.
Art. 3. ibi: auff daß ich sein eigen sei / ihm diene in recht schaffener
Gerechtigkeit etc.

13. Verbum DEI debere priùs in nobis vivificari, quàm in nobis o-
perari possit, fanaticè docetur.

*DISP. XIX, De SACRAMENTIS generatim, & speciatim
de SACR. V. T. uti & de BAPTISMO.*

1. Ministri qualitas uti non addit, ita nec detrahit Sacramento, nec
intentio ejus ad integritatem Sacramentorum requiritur.

2. Tam V. quam N. T. Sacramenta sunt efficacia gratiæ media &
figilla.

3. Uti V. ita & N. T. Sacramenta curatè loquendo duo tantùm sunt.

4. Circumcisio abrogata est Christo in carne exhibito.

5. Agnus Paschalis non fuit sacrificium propriè dictum, sed Sacra-
mentum.

6. Baptismus aquæ non est ceremonia indifferens neque tempora-
ria, sed actio à Christo instituta & perpetuum N. T. Sacramentum, a-
deoque usus ejus ad salutem necessarius, licet non absolutè.

7. Baptismus Johannis idem fuit specie & efficacia cum Christi Baptismo.

8. Objectum baptismi sunt quoque infantes, quorum certè baptismus (si vel maximè dilecta ejus exempla in scripturis non extarent) necessarius utilisque ex Scripturis colligitur, adeoque in ecclesiis nostris retinendus est. Si tamen infantes ante baptismum sine contemptu & parentum culpà extingvantur, salus iis simpliciter deneganda non est.

9. Materia ex qua Baptismi non tantum datur terrestris nempe aqua, sed & cœlestis, quæ est S. Trinitas & peculiari ratione Spiritus S.

10. Finis & effectus Baptismi respectu omnium baptizatorum est gratiæ divinæ & salutis oblatio, respectu infantum regeneratio & ingratiam receptio; respectu adultorum fidei gratiæque confirmatio.

DISP. XX. de S. COENÆ & TESTAMENTIS DIVINIS.

1. Norma Sacramenti Eucharistiæ est verbum institutionis, à cujus præcepto non est recedendum.

2. Non tantum panis & vinum sunt S. Coenæ materia, sed & corpus & sanguis Christi, qui verè & substantialiter quidem in S. Coena ad sunt, atque ore corporis in & cum pane ac vino accipiuntur; sed tamen in corpus & sanguinem Christi non transsubstantiantur.

3. Sacramentum mutilant & grande sacrilegium committunt, qui periversione concomitantæ sub una panis specie S. Coenam dispensant, adeoque calicem Laicis & Clericis non conficientibus subtrahunt.

4. In S. Coena sacrificium formaliter propitiatorium DEO non offertur.

5. Omnibus Christianis Eucharistiæ Sacramentum est institutum, qui probare se possunt, adeoque infantibus porrigendum non est; nihilominus tamen indigni quoque substantiam Sacramenti accipiunt.

6. Vetus & N. Testamentum non ipsa differunt substantiâ, sed solum accidentario dispensationis modo.

7. Non minus priscis fidelibus sub V. T. quam nobis sub N. T. bona spiritualia & æterna fuerunt promissa.

8. N. T. non habet annexam bonorum operum conditionem.

DISP. XXI. de FIDE JUSTIFICANTE, BONIS OPERIBUS, eorumque EXERCITIO, CRUCE & ORATIONE.

1. Fides justificans, materialiter spectata, non tantum est assensus, sed

sed & notitia credendorum & quidem explicita, imprimis fiducia specialis.

2. Objectum fidei proprium est specialis DEI gratia in Christo.
3. In quo ergo notitia est promissionum Evangelicarum & assensus iisdem præbitus, uti & fiducia in Christi meritum, in eo fidem esse justificantem infallibiliter concludimus.
4. Fides non elevatur sic à DEO, ut ipsa, per se licet imperfecta sit, pro perfecta tamen iustitia nobis à DEO imputetur, adeoque non influit in justificationem meritorie ut opus, sed per modum organi, obedientiam Christi apprehendendo & appropriando.
5. Fidem prius esse vivam debere, quam justificare possit, perperam Novatores docent.
6. Qui charitatem dicunt ipsam esse fidem, qua justificamur & resurrectionem sui ipsius, aut imitationem Christi formam & vitam fidei docent, Pontificiorum fidem formatam non obscure reducant.
7. Bona Opera & obedientia DEO præstanda sunt effectus, signa & testimonia fidei, non verò ejus forma vel anima.
8. Irrerentium opera laudabilia non sunt verè bona nec DEO placent.
9. Bona opera à DEO mandata sunt quidem necessaria, non verò ad salutem, nec vitæ æternæ meritoria: sunt enim.
10. Bona opera fidelium imperfecta maximeque debita.
11. Afflictio quidem suo est modo conversionis nostræ medium, non tamen causa efficiens vel meritoria salutis æternæ.
12. Neque Angeli, neque Sancti in Domino defuncti, religioso adorationis cultu sunt excipiendi.
13. Nec imagines nec reliquiae Christi & Sanctorum (si quæ supersunt) religioso cultu sunt prosequendæ.
14. Natura Christi humana in unione personali una eademque adoratione cum ipsa divina Filii DEI natura religiose colenda est.
12. Pro defunctis non est orandum.

DISP. XXII. De TRIPLICI STATU vel ORDINE HOMINUM in Ecclesia.

1. Ad Ministerium Ecclesiasticum rite obeundum requiritur vocatio peculiaris personæ habilis & idoneæ; vocandi verò potestas ad totam spectat Ecclesiam,

2. B. Noster

2. B. Noster Luthèrus non absqve legitima vocatione docuit & contra Pontificios abusus scripsit.

3. In Ecclesiis quoqve nostris verus est ordo Ecclesiasticus & legitima Ministrorum vocatio.

4. Inquietorum fanaticorum somnia pridem in Aug. Conf. rejecta resuscitant, magnamqve *ἀνομίαν* introducunt, qui omnes sacerdotes spirituales (quales sunt Christiani fideles), posse actus Ministerio Ecclesiastico competentes ex jure sacerdotii spiritualis, & internæ, quæ jactatur, vocationis exercere.

5. Idonei Ecclesiæ Ministri in Scholis & Acadd. præparantur, quæ propterea plurimum ornari & sufficientes nutriri merentur.

6. Ministris Ecclesiæ perinde ac coeteris hominibus uxorem ducere licet.

7. Magistratus politicus est ordinatio divina statusqve DEO placens & in Ecclesia necessarius, quo Christianus salva pietate & conscientia fungi potest.

8. Magistratui Christiano integrum est judicia exercere & Christiano coram judicio contra proximum agere licet.

9. Imaginaria quidem Novatorum sanctitas docet, Christianum ab alio læsum non posse salva pietate vindictam sumere nec judicium & auxilium Magistratus vindictæ causa implorare; led ipsa praxi sua, qua orthodoxos pro veritate militantes, vel calumniosissimis sæpe scriptis sub nomine ficto impudentissimè excipiunt, vel coram Magistratu illos deferre & vindictam postulare sustinent, doctrinæ suæ turpissimè contradicunt.

10. Eidem magistratui potestas sumendi poenas capitales de facinorosis, & bellum gerendi justum deneganda non est.

11. Ad legitimum conjugium requiritur non modò contrahentium sed & parentum, vel qui parentum loco sunt, consensus.

DISP. XXIII. de ECCLESIA & ANTI-CHRISTO.

1. Ecclesia strictè, propriè & principaliter est congregatio sanctorum & verè credentium; non v. tantùm electorum.

2. Ecclesia quidem est visibilis non tamen absolutè, siquidem aliò quoque respectu invisibilis est.

3. Notæ Ecclesiæ (particularis, visibilis & purioris) principales & essentielles sunt pura verbi prædicatio & legitima Sacramentorum administratio.

4. Caput

4. Caput & Monarcha Ecclesiæ universalis solus est Christus, adeo quidem ut nec Papa Rom. nec alius in terris ejus sit vicarius & Ecclesiæ caput visibile, qui privilegio infallibilitatis gaudeat.

5. Ecclesia quidem universalis & invisibilis perpetuo secundum se duratura & inerrabilis est hypotheticè, adeoque nec erravit nec errat in fundamento fidei, nec deficere potest; particularis tamen & quælibet visibilis, etiamsi à Petro plantata, etiam in fundamentalibus potest errare, imò & finaliter deficere, cum nulla harum, adeoque nec Romana (quæ particularis est) indefectibilitatis privilegium acceperit.

6. Etiam concilia (Ecclesia repræsentativa) errare possunt atque errarunt.

7. Nomen Ecclesiæ Catholicæ de jure non competit ceteri Papali, qui nihil minus quàm Catholicus est.

8. Ecclesia Lutherana non est nova nec hæretica nec acatholica, sed Apostolica renovata verèque Catholica & orthodoxa.

9. Qui nostram Lutheranorum Ecclesiam infamiâ Babelis mysticæ traducunt, ipsi viam ad confusionem plusquam Babelicam sternere rectius deprehenduntur.

10. Ecclesia, quæ in partibus simpliciter omnibus regulæ Christi conformis sit, in hac terra non reperitur: neque talis datur, in qua omnes Ministri officio suo rectè & ex impulsu Spiritus S. fungantur & in qua ex Auditoribus undique collectis boni numero superent malos, adeoque ita se gerant, ut illorum Christianismus oculis cerni corporeis & ab Hypocritis discerni possit; talem verò crepantes, fanaticos esse erroneos oportet.

11. Potestas convocandi Concilia, præsertim œcumenica, in illisque præsidendi, non est penes Pontificem Rom. sed penes Imperatorem, vel summum Magistratum politicum.

12. Pontifex Romanus est Anti-Christus ille magnus.

DISP. XXIV. & ult. De NOVISSIMIS.

1. Animæ hominum à corporibus solutæ non pereunt, sed verè proprieque immortales sunt,

2. Neque corpus hominis planè in nihilum redigitur.

3. Neque fuerunt neque sunt, nisi duo animarum à corporibus suis leparatarum receptacula, alterum beatitudinis in cœlo, alterum damnationis

tionis in inferno, adeoque purgatorium & limbus infantum limbusque Patrum non sunt fidei articuli, sed figmenta.

4. Resurrectio mortuorum universalis in consummatione mundi certò est futura : In qua corpora hominum numero & substantià eadem, quæ ceciderunt, sunt resurrectura & novis quidem ac spiritualibus vestita qualitatibus prodibunt, non verò Spiritus erunt.

5. Ante universalem hanc resurrectionem non expectanda est particularis quædam resurrectio piorum, qui mille annos ante novissimum diem sint occupaturi regnum mundi, vitamque omnibus tam spiritualibus quam corporalibus deliciis affluentem victuri & cum Christo in hoc mundo regnaturi.

6. Chiliaismus Pietistarum non tantum Articulo 17. A. C. inter novissima non recensitus, sed & eodem disertè rejectus & damnatus est : neque tantum omnibus Articuli illius verbis, sed & symbolis, Apostolico, Nicæno & Athanasiano adversatur.

7. Idem chiliaismus non modò in multos fidei articulos, sed & in praxin fidei in usu Orationis Dominicæ impingit.

8. Millennium, cujus Apoc. 20. habetur mentio, jamdudum est impletum.

9. Judicium quoque extremum certò est futurum, quo Christus juxta humanam quoque naturam judicaturus est omnes quidem omnino homines ; pii tamen & electi discussione judicium in novissimo die subituri non sunt, nec peccata ipsorum propter Christum remissa, oblecta & in profundum maris demersa, coram universitate hominum manifestabuntur. Gerhardus, Calovius, Brochmandus, Qvenstedius, I. A. Oslander &c.

10. Consummatio & conflagratio mundi per ipsius substantiæ abolitionem futura est.

11. Consummatio verò illa & conflagratio mundi non comitabitur nec antecedit resurrectionem mortuorum & judicium extremum, sed illud sequetur.





4. Caput & Monarcha Ecclesiae universalis solus est
quidem ut nec Papa Rom. nec alius in terris ejus sit vicari
caput visibile, qui privilegio infallibilitatis gaudeat.

5. Ecclesia quidem universalis & invisibilis perpetuo
duratura & inerrabilis est hypotheticè, adeoque nec erra
fundamento fidei, nec deficere potest; particularis tam
visibilis, etiamsi à Petro plantata, etiam in fundamental
are, imò & finaliter deficere, cum nulla harum, adeo
mana (quæ particularis est) indefectibilitatis privilegium

6. Etiam concilia (Ecclesia repræsentativa) errare
errarunt.

7. Nomen Ecclesiae Catholicae de jure non competit
nihil minus quàm Catholicus est.

8. Ecclesia Lutherana non est nova nec hæretica ne
sed Apostolica renovata verèqve Catholica & orthodo

9. Qui nostram Lutheranorum Ecclesiam infamiam B
traducunt, ipsi viam ad confusionem plusquam Babe
rectius deprehenduntur

10. Ecclesia, quæ in partibus simpliciter omnibus
conformis sit, in hac terra non reperitur: neque talis
omnes Ministri officio suo rectè & ex impulsu Spiritu
& in qua ex Auditoribus undiqve collectis boni numero
adeoque ita se gerant, ut illorum Christianismus oculis
& ab Hypocritis discerni possit; talem verò crepante
errones oportet.

11. Potestas convocandi Concilia, præsertim œcum
præsidenti, non est penes Pontificem Rom. sed penes
vel summum Magistratum politicum.

12. Pontifex Romanus est Anti-Christus ille magnus

DISP. XXIV. & ult. De NOVISS

1. Animæ hominum à corporibus solutæ non pereu
prieque immortales sunt,

2. Neque corpus hominis planè in nihilum redigitu

3. Neque fuerunt neque sunt, nisi duo animarum
separatarum receptacula, alterum beatitudinis in coelo

